



**“HARBIY XAVFSIZLIK” TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA UNI
HUQUQIY TARTIBGA SOLISH HAQIDA**

**О СУЩНОСТИ КОНЦЕПЦИИ «ВОЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ» И ЕЕ
ПРАВОВОМ РЕГУЛИРОВАНИИ**

**ON THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF “MILITARY SECURITY”
AND ITS LEGAL REGULATION**

Sattorov FarruxAkramovich

Jamoat xavfsizligi magistratura tinglovchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada “harbiy xavfsizlik” tushunchasining mazmun-mohiyati, uning davlat va jamiyat barqarorligini ta’minlashdagi o‘rni ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilinadi. Harbiy xavfsizlikni ta’minlashga oid nazariy yondashuvlar hamda milliy va xalqaro huquq normalari yoritib beriladi. Shuningdek, harbiy xavfsizlik sohasini huquqiy tartibga solishning asosiy mexanizmlari va tamoyillari ko‘rib chiqiladi. Maqolada amaldagi qonunchilikning ahamiyati va uni takomillashtirish zarurati asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari Rossiya Federatsiyaning qonunchiligida “harbiy xavfsizlik” tushunchasining qo‘llanilishi tadqiq etadi va yurtimizda harbiy xavfsizlikni ta’minlashga oid huquqiy siyosatni rivojlantirishda foydalanish mumkinligi xulosa qilinadi.

Kalit so‘zlar: Harbiy xavfsizlik, davlat xavfsizligi, normativ hujjatlar, milliy xavfsizlik, mudofaa va xavfsizlik, transchegaraviy havflar, BMT rezalyutsiyalari, harbiy tahdid, separatizm va ekstremizm, agressiya, tajovuzkorlik harakat.

Аннотация. В данной статье представлена сущность понятия «военное право», его научно-правовой анализ и взаимная поддержка в обеспечении государственного управления и общества. Выделены теории и нормы национального и международного права, касающиеся военной поддержки. Рассмотрены основные механизмы и процессы правового регулирования



военных действий. В статье обосновывается важность действующего законодательства и необходимость его обеспечения. Правовая политика играет важную роль в обеспечении помощи в сфере безопасности.

Ключевые слова: Военная безопасность, государственная безопасность, нормативные документы, национальная безопасность, оборона и безопасность, трансграничные угрозы, резолюции ООН, военная угроза, сепаратизм и экстремизм, агрессия, агрессивные действия.

Abstract. This article presents the essence of the concept of "military law," its scientific and legal analysis, and mutual support in ensuring public administration and society. Theories and norms of national and international law pertaining to military support are highlighted. The main mechanisms and processes of legal regulation of military operations are examined. The article substantiates the importance of current legislation and the need to enforce it. Legal policy plays a vital role in providing assistance in the security sphere.

Key words. Military security, state security, regulatory documents, national security, defense and security, cross-border threats, UN resolutions, military threat, separatism and extremism, aggression, aggressive actions.

Harbiy xavfsizlik har qanday davlatning milliy xavfsizligining eng muhim tarkibiy qismidir. Ushbu tushunchaning mohiyatini aniqlash uchun "xavfsizlik" va "milliy xavfsizlik" kabi atamalarning maʼnosini oʻrganish oʻrinli koʻrinadi.

Tadqiqotchi olim S.I.Ojegovning ruscha lugʻatida xavfsizlik "hech kimga yoki hech narsaga xavf tugʻdirmaydigan holat" deb taʼriflangan. Shunday qilib, xavfsizlik – bu barcha tabiiy obyektlarning xavfsiz mavjudligi va barqaror rivojlanishini nazarda tutadigan holat.

Milliy xavfsizlik deganda uning milliy qadriyatlari va milliy turmush tarziga tahdidlar yoʻq boʻlgan yoki bartaraf etilgan (qaytarilgan) va uning hayotiy manfaatlarini roʻyobga chiqarish taʼminlangan holat tushuniladi.



Rossiyada "milliy xavfsizlik" tushunchasi faqat 1991-yilda, Rossiya Federatsiyasining "Xavfsizlik to'g'risida"gi qonunini ishlab chiqish ustida ish boshlanganida paydo bo'ldi. "Milliy xavfsizlik" atamasi hali ishlatilmagan edi, ammo bu tushunchaning asosiy toifalari allaqachon mavjud edi. Rossiya Federatsiyasining xavfsizlik tizimi aniqlandi, uning subyektlari - davlat, jamiyat va shaxslar xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari yaratildi; xavfsizlik idoralarini tashkil etish va moliyalashtirish, shuningdek, ularning faoliyatining qonuniyligini monitoring qilish va nazorat qilish tartibi belgilandi.

Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyasining tahlili bizga uning matnida xavfsizlikning turli jihatlarini bo'yicha bir qator to'g'ridan-to'g'ri qoidalar mavjudligi haqida xulosa chiqarish imkonini beradi: davlat xavfsizligi (13-moddaning 5-qismi; 55-moddaning 3-qismi; 82-moddaning 1-qismi), milliy xavfsizlik (114-moddaning 1-qismining "d" kichik bandi), mudofaa va xavfsizlik (71-moddaning "m" kichik bandi), jamoat xavfsizligi (72-moddaning 1-qismining "b" kichik bandi), fuqarolar xavfsizligi (56-moddaning 1-qismi), inson xavfsizligi (74-moddaning 2-qismi; 98-moddaning 1-qismi), ekologik xavfsizlik (72-moddaning 1-qismining "d" kichik bandi) va mehnat xavfsizligi (37-moddaning 3-qismi).

Shubhasiz, "davlat xavfsizligi" va "milliy xavfsizlik" tushunchalari sinonimdir. Fuqarolar xavfsizligi va inson xavfsizligi shaxs xavfsizligi sifatida tushunilishi kerak. Shuning uchun Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyasida davlat, jamiyat va shaxs xavfsizligini ta'minlash bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri qoidalar mavjudligini tan olish kerak. Bundan tashqari, davlat, jamoat, ekologik va mehnat xavfsizligi kabi xavfsizlik turlari konstitutsiyaviy darajada mustahkamlangan.

Harbiy xavfsizlik nima va bu tushuncha qaysi huquqiy va normativ hujjatlarda mustahkamlangan? Mavjud huquqiy va normativ hujjatlar tahlili shuni ko'rsatadiki, "harbiy xavfsizlik" tushunchasi hali kodifikatsiyalanmagan.

Shunga qaramay, "harbiy xavfsizlik" atamasi Rossiya Federatsiyasi milliy xavfsizligining asoslarini, shuningdek, Ittifoq davlati (Rossiya va Belarus) va



Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarning kollektiv xavfsizligini belgilovchi bir qator mavjud huquqiy va normativ hujjatlarda tilga olingan.

M.I.Abdurahmonov, V.A.Barishpolets, V.L.Manilov va V.S.Pirumov o'zlarining jamoaviy tadqiqotlarida quyidagi ta'rifni berishadi:

“Harbiy xavfsizlik - bu shaxslarni, jamiyatni va davlatni harbiy tahdidlardan himoya qilish; harbiy kuch ishlatishga rag'batlantirishning yo'qligi va kuchlar muvozanatini tiklashni talab qiladigan sharoitlar, shuningdek, urush tahdidining oldini olish yoki unga qarshi kurashish choralarini amalga oshirish tufayli urush ehtimoli minimallashtirilgan davlat.”

V.A.Zolotaryev harbiy xavfsizlik "Rossiya Federatsiyasining mudofaa salohiyatini Rossiya chegaralari yaqinida inqiroz yuzaga kelgan taqdirda mamlakat xavfsizligini ta'minlash, samarali mudofaani ta'minlash va zarur bo'lganda boshqa davlatlarga qarshi potentsial tajovuzni oldini olish uchun jamoaviy xalqaro harakatlarda ishtirok etish uchun yetarli darajada saqlashni o'z ichiga oladi" degan fikrdan kelib chiqadi[2.203]¹.

O.V.Damaskinning fikriga ko'ra, "harbiy xavfsizlik qurolli kuchlar va ularning tarkibiy qismlarining holatini ifodalaydi, ularga tashqi harbiy tahdidlarga moslashuvchan va tezkor javob berish va ularning oldini olish, ma'lum bir kuchlar muvozanatini va mamlakatning xalqaro maydondagi o'rnini saqlab olish imkonini beradi, shuningdek, mudofaa va xavfsizlik tizimining optimal tuzilishi, miqdoriy va sifat xususiyatlarining mavjudligini nazarda tutadi".

A.A.Proxojev harbiy xavfsizlikni "shaxs, jamiyat va davlatning mudofaa sohasidagi hayotiy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilish" deb ta'riflaydi[2.47]².

¹ Золотарев В.А. Военная безопасность Государства Российского. М.: Кучково поле, 2001. С. 203.

² Общая теория национальной безопасности: учебник / под общ. ред. А.А.Прохожева. Изд. 2-е, доп. М.: РАГС, 2005. С. 47.



K.N.Fateyevning fikricha, "harbiy xavf, huquqiy nuqtai nazardan, tashqi va ichki sharoitlar, qurolli xarakterdagi obyektiv va subyektiv omillarning kombinatsiyasi orqali namoyon bo'ladigan, Rossiya Federatsiyasining konstitutsiyaviy tuzumi, mustaqilligi, suvereniteti va hududiy yaxlitligiga zarar yetkazishga qodir bo'lgan va unga qarshi turish uchun davlatning harbiy tashkilotidan qurolli himoya talab qiladigan obyektiv voqelik sifatida ta'riflanishi mumkin".

A.I.Korovyanskiy va V.I.Lutovinov harbiy xavfsizlikni ijtimoiy xavfsizlikning bir turi va "ijtimoiy munosabatlar holati... bunda tashqi va ichki harbiy tahdidlar ta'siriga samarali qarshilik ko'rsatiladi, shu bilan jamiyatning harbiy (harbiy-siyosiy) sohada barqaror, dinamik rivojlanishi uchun sharoit yaratiladi" degan murakkab kategoriya sifatida ko'rib chiqadilar.

Shunday qilib, ushbu ta'riflar mualliflari harbiy xavfsizlik davlat, jamiyat va shaxslarni harbiy xarakterdagi vayronkor omillardan himoya qilish holati ekanligiga qo'shiladilar.

Biroq, ba'zilar bu omillarni harbiy xavf, boshqalari harbiy tahdid, boshqalari esa harbiy tajovuz deb atashadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, ushbu mualliflarning aksariyati harbiy xavfsizlikni shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan himoya qilish holati sifatida ta'riflaydi.

Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlari Harbiy Bosh shtabi tomonidan ishlab chiqilgan "Operatsion-strategik atamalar lug'ati"da ham harbiy xavfsizlik "shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy manfaatlarini ichki va tashqi tahdidlardan kafolatlangan himoya qilish holati" sifatida ta'riflangan[4.196.].

Shu bilan birga, so'nggi yillarda bugungi kunda duch kelayotgan tahdidlarning aksariyati transchegaraviy xarakterga ega ekanligiga tobora ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Xalqaro terrorizm, jinoyatchilik, giyohvand moddalar savdosi va boshqa tahdidlardan kelib chiqadigan tahdidlarni faqat tashqi yoki ichki deb



hisoblash mumkin emas: ular aniq transchegaraviy xarakterga ega. Shu munosabat bilan nafaqat "xavfsizlik" va "harbiy xavfsizlik" tushunchalarining lingvistik talqinini o'zgartirish, balki bu tushunchalarning mohiyatini ham aniqlashtirish zarur ko'rinadi. Ba'zi tadqiqotchilar, jumladan, F.B.Shchipanov, harbiy xavfsizlik milliy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy vositasi deb hisoblashadi[3.196]. Bu fikr bahs-munozarali albatta.

Ma'lumki, harbiy xavfsizlikdan tashqari, hech qanday ikkinchi darajali bo'lmagan iqtisodiy, siyosiy va boshqa xavfsizlik shakllari ham mavjud. Harbiy xavfsizlikka ega davlatlar Sovet Ittifoqida bo'lgani kabi iqtisodiy va siyosiy islohotlar sinovidan o'ta olmagan holatlar mavjud. Shubhasiz, bugungi kunda harbiy xavfsizlik muhim bo'lsa-da, u xavfsizlikning asosiy shaklidan uzoqdir. Rossiyaning hozirgi milliy xavfsizligining o'ziga xos xususiyati shundaki, davlat, jamiyat va shaxslarning hayotiy manfaatlariga asosiy tahdidlar chegaralararo xarakterga ega. Terrorizm, separatizm va ekstremizm - va boshqa ko'plab chegaralararo tahdidlar - Rossiya uchun NATOning sharqqa kengayishi va AQShning Rossiya chegaralariga yaqin joyda o'zining milliy raketaga qarshi mudofaa tizimi elementlarini joylashtirishi bilan bog'liq tashqi harbiy tahdidlardan kam emas.

"Harbiy xavfsizlik" tushunchasi ko'pincha "mudofaa xavfsizligi" atamasi bilan almashtiriladi. N.N.Grachev degan ba'zi mualliflar bu tushunchalarni sinonim deb hisoblashadi, bu biroz noto'g'ri ko'rinadi. Bizning fikrimizcha, mudofaa xavfsizligi davlatning o'z mudofaasini faqat tashqi tahdidlardan, birinchi navbatda qurolli kuchlar va vositalar orqali ta'minlashga qaratilgan faoliyati sifatida tushunilishi kerak. "Harbiy xavfsizlik" atamasi mamlakatni tashqi tahdidlardan himoya qilishni ta'minlash choralari bilan cheklanib qolmaydi va davlatni ichki, tashqi va chegaralararo harbiy tahdidlarning barcha turidan himoya qilishni ta'minlash uchun bir qator siyosiy, iqtisodiy, harbiy, huquqiy va boshqa choralarni ham o'z ichiga oladi[1.16].



Mudofaa yoki o‘zini o‘zi himoya qilish davlatning eng muhim funksiyalaridan biri bo‘lib, tajovuzga yoki tajovuz tahdidiga qarshi kurashish uchun harbiy kuchdan qonuniy foydalanishni o‘z ichiga oladi, lekin umuman olganda, uni ichki davlat muammolarini hal qilish uchun ishlatishni istisno qiladi. BMT Nizomining 51-moddasida barcha davlatlarning tajovuzga qarshi yakka yoki jamoaviy o‘zini o‘zi himoya qilish huquqi mustahkamlangan. BMT Nizomi kuch ishlatish yoki tahdid qilishni taqiqlaydi, ammo "tajovuz" tushunchasini aniqlamaydi.

Tajovuz ta’rifini ishlab chiqish uchun yigirma yil kerak bo‘ldi. Ushbu tushunchaning huquqiy ta’rifi 1974-yilda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan berilgan: tajovuz bir davlat tomonidan boshqa davlatning suvereniteti, hududiy yaxlitligi va siyosiy mustaqilligiga qarshi qurolli kuch ishlatish sifatida tan olinadi.

Agressiya tushunchasining ta’rifi bir qator hujjatlarda keltiriladi.

Masalan, BMT Bosh Assambleyasining 1974-yil 14-dekabrdagi 29-sessiyasining 3314-sonli rezolyutsiyasining 2-moddasiga ko‘ra, tajovuzkorlik harakatini tashkil etuvchi harakatlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

(a) Bir davlat qurolli kuchlarining boshqa davlat hududiga bostirib kirishi yoki hujumi yoki bunday bosqinchilik yoki hujum natijasida yuzaga kelgan har qanday harbiy bosqin, qanchalik vaqtinchalik bo‘lishidan qat’i nazar, yoki boshqa davlat hududini yoki uning bir qismini kuch bilan bosib olish;

(b) Bir davlat qurolli kuchlari tomonidan boshqa davlat hududini bombardimon qilish yoki bir davlat tomonidan boshqa davlat hududiga qarshi biron bir quroldan foydalanish;

(c) Bir davlat portlari yoki qirg‘oqlarini boshqa davlat qurolli kuchlari tomonidan blokada qilish;

(d) Bir davlat qurolli kuchlarining boshqa davlatning quruqlik, dengiz yoki havo kuchlari yoki dengiz flotiga hujumi;

(e) Qabul qiluvchi davlat bilan kelishuv asosida boshqa davlat hududida joylashgan bir davlatning qurolli kuchlaridan kelishuvda ko‘zda tutilgan shartlarni



buzgan holda foydalanish yoki kelishuv bekor qilingandan keyin ularning ushbu hududda bo'lishini davom ettirish;

g) davlat tomonidan yoki uning nomidan yuqorida sanab o'tilgan harakatlarga teng keladigan darajada jiddiy qurolli kuch qo'llanilishi yoki unda muhim ishtirok etishi natijasida boshqa davlatga qarshi qurolli kuch qo'llanilishi yoki uning bu harakatlarda muhim ishtirok etishi.

Ushbu turdagi tajovuzkorlik harakatlari BMT Nizomida xalqaro huquqda ko'zda tutilganidek, kuch ishlatishning ikkita asosiy turini o'z ichiga oladi: individual yoki jamoaviy o'zini himoya qilish; va BMTning o'zi tomonidan ruxsat berilgan kuch ishlatish.

Masalan, 2002-yil 30-yanvarda Rossiya Federatsiyasida 1-FKZ-sonli "Harbiy holat to'g'risida"gi Federal Konstitutsiyaviy Qonunining 3-moddasi 2-qismi, asosan, tajovuzkorlik harakatlari deb tan olingan yuqoridagi harakatlar ro'yxatini takrorlaydi: Rossiya Federatsiyasi hududiga bostirib kirish, hujum qilish yoki bosib olish; bombardimon qilish; blokada qilish; Rossiya Qurolli Kuchlariga xorijiy qurolli kuchlar tomonidan hujum qilish; boshqa davlat (davlatlar guruhi) tomonidan o'z hududidan Rossiya Federatsiyasiga qarshi tajovuzkorlik harakatini amalga oshirish uchun foydalanishga ruxsat berish harakatlari; xorijiy davlat (davlatlar guruhi) tomonidan tajovuzkorlik qilish uchun qurolli to'dalar, guruhlar, tartibsiz kuchlar yoki yollanma askarlarni yuborish kabilar keltiriladi.

Ushbu qonunning 3-moddasi 2-qismining 9-bandiga muvofiq, Rossiya Federatsiyasiga qarshi tajovuzkorlik harakatlari, shuningdek, xorijiy davlat (davlatlar guruhi) tomonidan Rossiya Federatsiyasining suvereniteti, siyosiy mustaqilligi va hududiy yaxlitligiga qarshi qurolli kuch ishlatishning boshqa harakatlarini yoki yuqorida aytib o'tilgan tajovuzkorlik harakatlariga tenglashtirilgan BMT Nizomiga zid bo'lgan boshqa har qanday harakatlarni ham o'z ichiga olishi mumkin.



Rossiya Federatsiyasiga qarshi to'g'ridan-to'g'ri tajovuzkorlik harakatlari xorijiy davlat (davlatlar guruhi) tomonidan BMT Nizomi va xalqaro huquqning umum e'tirof etilgan tamoyillari va normalarini buzgan holda sodir etilgan va Rossiya Federatsiyasiga qarshi tajovuzkorlik harakatiga tayyorgarlik ko'rishni, shu jumladan Rossiya Federatsiyasiga qarshi urush e'lon qilishni bevosita ko'rsatuvchi harakatlarni o'z ichiga olishi mumkin.

Biroq, mamlakatning "harbiy xavfsizligi"ni ta'minlash maqsadlari "mudofaa xavfsizligi"ni ta'minlash maqsadlaridan ancha kengroqdir. Harbiy xavfsizlikni ta'minlash ichki harbiy tahdidlarni (terrorizm, separatizm va boshqalar) zararsizlantirishni ham o'z ichiga oladi. Hozirgi vaqtda Rossiya Federatsiyasida harbiy xavfning ichki manbalari tashqi manbalardan kam emas va ularni e'tiborsiz qoldirish kechirib bo'lmaydigan xato bo'ladi. Yuqoridagilardan kelib chiqadiki, "mudofaa xavfsizligi" tushunchasi "harbiy xavfsizlik" tushunchasidan ancha torroq va bu tushunchalarni bir-biri bilan almashtirish ilmiy nuqtai nazardan yetarlicha aniq emasdek tuyuladi. Mudofaa xavfsizligi davlatning harbiy xavfsizligining ajralmas qismi bo'lib, asosan tashqi harbiy tahdidlardan qurolli himoyasiga bog'liq.

Harbiy xavfsizlik davlatni, jamiyatni va shaxslarni harbiy tahdidlarning barcha spektridan (tashqi, ichki va chegaralararo) himoya qilish bo'yicha to'liq chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, davlatning harbiy xavfsizligini ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlar doirasi qurolli mudofaaga tayyorgarlik va davlatning qurolli mudofaasi bilan cheklanib qolmaydi. Harbiy xavfsizlik, davlatning qurolli mudofaasiga tayyorgarlik bilan bir qatorda, davlat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha siyosiy, diplomatik, xalqaro-huquqiy, axborot, ijtimoiy-iqtisodiy va boshqa faoliyat sohalaridagi chora-tadbirlar tizimini ham o'z ichiga oladi.

Bizning fikrimizcha, harbiy xavfsizlikni huquqiy tartibga solish predmeti davlat, jamiyat va shaxslarning hayotiy manfaatlaridir. Rossiyaning harbiy xavfsizlik sohasidagi milliy manfaatlari davlat, jamiyat va shaxslarning tinch



rivojlanishini ta'minlash, harbiy tajovuzdan kafolatlangan himoya qilish va Rossiya Federatsiyasining davlat mustaqilligi va hududiy yaxlitligini himoya qilish bo'yicha ustuvor ehtiyojlarini ifodalaydi.

Suverenitet deganda o'zining tashqi va ichki siyosatini erkin va mustaqil ravishda amalga oshirishni ta'minlaydigan davlat tushuniladi. Suverenitet davlatning tashqi siyosatda (xalqaro munosabatlarda) mustaqilligini va ichki ishlarda qarorlarining ustunligi va daxlsizligini nazarda tutadi. Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyasining 4-moddasi 1-qismiga muvofiq, suverenitet Rossiya yurisdiksiyasi ostidagi butun hududga tatbiq etiladi. Bundan tashqari, davlat hokimiyati istisnosiz Rossiya Federatsiyasining butun hududiga tatbiq etiladi: Rossiya yurisdiksiyasi ostidagi barcha quruqlik, suv va havo bo'shlig'i, shuningdek, Rossiya Federatsiyasining davlat ramzlarini aks ettiruvchi obyektlar (masalan, kemalar, samolyotlar va boshqalar).

Harbiy sohada milliy manfaatlarni himoya qilish bir davlat va uning ittifoqchilarining harbiy xavfsizligiga tahdidlarni zararsizlantirishni, har qanday tajovuzkorlikning oldini olishni, davlat hududining yaxlitligi va daxlsizligini qurolli himoya qilishni hamda uning tinch va demokratik rivojlanishini ta'minlashni o'z ichiga oladi.

Masalan, Rossiya Federatsiyasiga qarshi tajovuz yoki tajovuzning bevosita tahdidi yuzaga kelgan taqdirda, Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyasi (87-moddaning 2-qismi) Rossiya Federatsiyasi hududida yoki ayrim joylarda harbiy holat joriy etishni nazarda tutadi. Harbiy holat "Harbiy holat to'g'risida" Federal Konstitutsiyaviy qonunida belgilangan tartibda joriy etiladi. Rossiya Federatsiyasi Prezidenti harbiy holatni radio va televideniya kanallari orqali darhol e'lon qilinishi, shuningdek, darhol rasmiy e'lon qilinishi kerak bo'lgan farmon bilan joriy qiladi. Rossiya Federatsiyasi Prezidentining harbiy holat joriy etish to'g'risidagi farmoni Rossiya Federatsiyasi Federal Majlisining Federatsiya Kengashi tomonidan tasdiqlanishi kerak[1.17].



V.I.Lutovinovning bugungi sharoitda, Qo‘shma Shtatlar va boshqa bir qator davlatlar o‘z tashqi siyosatida tez-tez harbiy-siyosiy ekspansiyaga murojaat qilayotgan bir paytda, Rossiya o‘z milliy manfaatlarini ta‘minlash uchun harbiy kuchdan yanada pragmatik va maqsadli foydalanishi kerak, degan fikriga qo‘shilmaslik mumkin emas[6.188].

Ushbu Kontsepsiyani amalga oshirish maqsadida, Rossiya Federatsiyasi Harbiy Doktrinasining 13-bandida Qurolli Kuchlardan foydalanishning qonuniyligi mustahkamlangan.

Shuningdek, u Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlaridan va boshqa qo‘shinlardan Rossiya Federatsiyasi hududining yaxlitligi va daxlsizligiga tahdid soluvchi konstitutsiyaga zid harakatlardan va noqonuniy qurolli zo‘ravonlikdan himoya qilish, Rossiya Federatsiyasining xalqaro shartnomalariga muvofiq vazifalarni bajarish va federal qonunchilikka muvofiq boshqa vazifalarni bajarish uchun foydalanishni nazarda tutadi. Rossiya mudofaasi va harbiy xavfsizligini ta‘minlash uchun Qurolli Kuchlarni rivojlantirish va ularni tayyorlashning asosiy talablarini belgilamaydi. "Mudofaa to‘g‘risida"gi Federal qonunga kiritilgan o‘zgartirishlarga qaramay, u Rossiya xavfsizligiga ichki tahdidlarni zararsizlantirish uchun Rossiya Federatsiyasi Qurolli Kuchlaridan foydalanish imkoniyatini to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘rsatmaydi.

Ko‘rinishidan, Yevroosiyo Iqtisodiy Hamjamiyati Parlamentlararo Assambleyasining 2002-yil 2-noyabrdagi 3-16-sonli rezolyutsiyasi bilan qabul qilingan "Harbiy xavfsizlik to‘g‘risida"gi namunaviy loyiha mudofaa va harbiy xavfsizlik sohasidagi qonunchilik ishlarida foydali bo‘lishi mumkin. Ushbu namunaviy loyiha davlat harbiy xavfsizligi tushunchasini, uning maqsadlarini va uni ta‘minlashning asosiy tamoyillarini belgilaydi. Shuningdek, u davlat mudofaasining harbiy xavfsizlikning ajralmas elementi sifatida asoslari va tashkil etilishini, davlat organlari va tashkilotlarining vakolatlari va funktsiyalarini, fuqarolarning harbiy xavfsizlikni ta‘minlashdagi huquqlari va majburiyatlarini, shuningdek, harbiy



xavfsizlikni ta'minlash uchun jalb qilinadigan kuchlar va vositalarni belgilaydi. Model loyihasi tavsiya xarakteriga ega va Yevroosiyo Iqtisodiy Hamjamiyatiga a'zo davlatlarning harbiy xavfsizlik sohasidagi qonunchilik faoliyati uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shunday qilib, hozirda O'zbekistonda ham "harbiy xavfsizlik" tushunchasini qonunchilikda kodifikatsiya qilish zarurati mavjud. Bunga "Davlat xavfsizligi to'g'risida"gi Qonunga yoki "Mudofaa to'g'risida"gi Qonunga o'zgartirish kiritish orqali erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Гацко М.Ф. О сущности военной безопасности России и ее правовом регламентировании
2. Золотарев В.А. Военная безопасность Государства Российского. М.: Кучково поле, 2001. С. 203.
3. Общая теория национальной безопасности: учебник / под общ. ред. А.А.Прохожева. Изд. 2-е, доп. М.: РАГС, 2005.
4. Словарь оперативно-стратегических терминов. М.: ВА ГШ ВС РФ, 2006. С. 24.
5. Щипанов Ф.Б. Система безопасности Российской Федерации и роль Вооруженных Сил в ее обеспечении. М.: ГАВС, 1994. 196 с.
6. Лутовинов В.И. Как не попасть под процесс глобализации: военная доктрина и национальные приоритеты России // Военно-промышленный курьер. 2007. 13-19 июня. № 22 (188).
- 7.